

سلسلہ دروس خارج

اصول فقہ

استاد پیدہ حسن خمینی

موضوع: تعریف علم اصول

جلسہ:

۳۶

تاریخ:

۱۹/۹/۲۰

احتمال اول

در فرق قاعده فقهی و اصولی

موضوع قواعد اصولی : ادله و احکام

موضوع قواعد فقهی : فعل مکلف

اشکال:

۱. موضوع برخی از قواعد فقهی، «حکم» است : مانند لا ضرر و لا حرج

۲. موضوع برخی قواعد فقهی، **فعل مکلف نیست** : مانند المغرور یرجع الی من غره

قواعد اصولی : کلی

قواعد فقهی : غالبی

احتمال دوم

در فرق قاعده فقهی و اصولی

اشکال:

استثناء خوردن، مانع کلیت نیست

کما اینکه بعضی از قواعد اصولی استثناء می خورند

احتمال سوم

در فرق قاعده فقهی و اصولی
(مرحوم آخوند خراسانی)

قواعد اصولی : مربوط به همه ابواب فقه
قواعد فقهی : مربوط به بعضی از ابواب فقه

ان قلت : برائت و استصحاب هم مربوط به موضوع خاص (ما لا نصّ فیه) هستند.
قلت : « ما لا نصّ فیه » نام بابی از ابواب فقه نیست

اشکالات :

۱) لازمه این حرف : شمرده شدن قواعدی مانند اصالت طهارة یا اصالة حلیت به عنوان

قاعده فقهی

* مرحوم آخوند به این لازمه ، ملتزم شده اند و اینها را در اصول بحث نکرده اند

۲) برخی از قواعد فقهی (همانند لا ضرر) در همه ابواب جاری است

* مرحوم آخوند، این قاعده را داخل اصول کرده است.

احتمال چهارم

در فرق قاعده فقهی و اصولی
(مرحوم خوئی)

قواعد فقهی : اختصاص به شبهات موضوعیه
مسائل اصولی : جریان در شبهات موضوعیه و
حکمیة

اشکال:

نقض به قاعده «لا ضرر» و «لا یضمن»

جواب :

این دو از زمره قواعد فقهیه هستند : به جهت اختصاص به شبهات موضوعیه

نکته اول :

مرحوم شیخ انصاری : استصحاب در شبهات حکمیه در زمره مسائل اصولی است

با توجه به نکته فوق + توجه به عدم جریان استصحاب در شبهات حکمیه در
نظر مرحوم خوئی

نتیجه : استصحاب باید قاعده فقهیه باشد

جواب اشکال :

در اصول در مورد حجیت استصحاب بحث می شود (عدم فرق بین شبهات
موضوعیه و شبهات حکمیه)

نکته دوم:

مرحوم آخوند: جریان قاعده طهارت، هم در شبهات حکمیه و هم در شبهات موضوعیه

آقای خوئی: قاعده طهارت را، قاعده اصولی بر شمرده اند.

این ملاک از حیث نتیجه، با آنچه از مرحوم آخوند خواندیم تفاوت دارد

نکته سوم:

مرحوم خوئی: ملاک دیگری نیز برای تمایز قواعد فقهی و مسئله اصولی بیان کرده اند.

قاعده لا ضرر، تنها در شبهات حکمیه جاری است

علت اشتباه: خلط «ضرر نوعی و ضرر شخصی» با «شبهه حکمیه و شبهه

موضوعیه»

شبهه حکمیه: هر شبهه ای که رفع آن در محدود اختیارات شارع باشد
(حتی اگر موضوع آن شخصی باشد)

شبهه موضوعیه: مشخص نبودن حکم به جهت آن است که نمی دانیم
موضوع، موضوع کدام یک از احکام است

تعریف شبهه
حکمیه و
موضوعیه